

De fleste har et sted i Danmark, de holder særligt af, og som de tager besøgende med til eller anbefaler dem at se nærmere på. I en serie skriver nogle af redaktionens medlemmer om deres favoritsted.

LYNGVIG FYR

Lyngvig Fyr ligger på Holmsland Klitvej 109, 6960 Hvide Sande - fem kilometer nord for havnebyen på den jyske vestkyst.

Den normale åbningstid er klokken 10-17, men i højsæsonen frem til udgangen af august er der åbent klokken 10-19 - og om onsdagen helt frem til klokken 22.

Det koster 50 kroner i entré at komme op i fyrtårnet - børn og unge under 18 år gratis i følge med voksne.

Lyset i Lyngvig Fyr blev tændt første gang 3. november 1906. Fyret blev det sidste i rækken af fyrtårne opført langs den jyske vestkyst.

Fyret står på toppen af en 17 meter høj klit.

Alt i alt er der 228 trin op til udsigtsbalkonen i 53 meters højde.

Fyrtårnet står på en 17 meter høj klit nord for Hvide Sande på den jyske vestkyst. Foto: Johan Gadegaard

Det sidste fyrtårn på Vestkysten

Lyngvig Fyr nord for Hvide Sande blev det sidste i rækken af fyrtårne opført langs den jyske vestkyst. Det var på en tragisk baggrund, at lyset blev tændt første gang 3. november 1906.

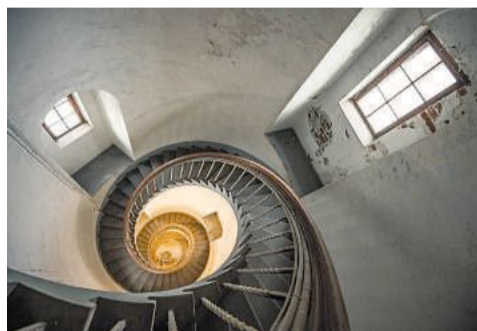
Henrik H. Breum, brum@jfmedier.dk

Det blev fatalt, da 24 norske sømænd 31. januar 1903 besluttede sig for at gå i redningsbådene efter et forlis med damperen Avona ved Bjerghuse syd for Thorsminde på den jyske vestkyst.

Dengang var der stadig 125 kilometer kyst mellem Bovbjerg vest for Lemvig og Blåvands Huk ved Esbjerg, hvor skibene måtte klare sig uden hjælp fra land. Der var talrige strandinger, og det gik altså også galt for styrmanden på det norske fartøj, der havde mistet sin kaptajn på rejsen over Atlanterhavet. På hjemmesiden jernkysten.dk bliver det fortalt, at S/S Avona af Bergen var på vej med en last frø-kager fra New Orleans til Aarhus, da den lange rejse pludseligt stoppede ved Bjerghuse.

Et øjenvidne beretter: "Alle på stranden, tilskuere og redningsmænd, fulgte efter lysene langs stranden, men så lige med eet hørte vi et skrig derudefra, og lysene forsvandt, og alt blev igen stille, uhyggeligt stille. Åbenbart er bådene kæntræde i den høje sø, og alle om bord er skyllede i havet. Alle vi stod og blev så underligt stille, thi vi følte hver og een, at der nu førtes en kamp derude for livet kun nogle få meter fra os, og vi var ude af stand til at bringe dem hjælp."

Senere på natten drev det norske dampskib længere ind, til det satte sig fast blot 50 meter fra land. Hvis de 24 sømænd

Såvel ude- som indefra tager Lyngvig Fyr sig særdeles smukt ud. Arkivfoto: Jørgen Kirk

var blevet om bord, kunne de være reddet uden større dramatik. De drev døde i land i de samme timer.

Katastrofen fik Norges regering til at rette henvendelse til Danmark i håb om at få forbedret sikkerheden for havets folk. Tre år senere - 3. november 1906 - blev lyset tændt for første gang i Lyngvig Fyr nord for Hvide Sande.

Det slanke bygningsværk blev det sidste i rækken af fyrtårne opført langs den jyske vestkyst.

Fra 25 øre til 50 kroner

Blandt turister og andet godtfolk har det altid været populært at komme op i højden for at få en udsigt. Sådan var det også dengang i starten af 1900-tallet, da det kostede 25 øre at få adgang til Lyngvig Fyr.

I dag koster det 50 kroner, og det er fortsat pengene værd at prøve kræfter med de i alt 228 trin mod på toppen.

Når man har puttet sin polet i indgangsmøllen, venter der i første omgang 69 trin op ad en 17 meter høj klit, hvorpå tårnet står solidt på et betonfundament. Inden døre venter der en smuk og gennemtænkt arkitektur. En smal vindeltrappe snor sig op gennem bygningsværkets indre, hvor der flere steder er indbygget små reposer ved tårnets vinduer, så man kan træde til side, hvis en adræt person gerne vil passere i et lidt raskere tempo.

Et par gange undervejs tror man, at "nu er jeg dér" - for så blot at konstatere, at man er nået til en mindre platform med flere trin lige rundt om hjørnet. Allerøverst oppe venter så belønningen - en dør, der er som snedkernet til Snehvides gode venner, fører ud til en udsigtsbalkon.

Mod øst breder Ringkøbing Fjord sig roligt ud bag den 30 kilometer lange Holmsland Klit, mens havet bølger berusende mod vest. Fra fyrtårnet snor et fint ned af småstier sig gennem sandet og marehalmen ned mod stranden.

En pragtfuld legeplads

Når man er vel nede igen fra balkonen i 53 meters højde, er det oplagt for både store og små legebørn at slå sig løs på legepladsen ved foden af Lyngvig Fyr. Hvis den lidt ældre generation hellere vil shoppe lidt souvenirs med hjem fra turen til vestkysten, frister matriklens café og butik med et bredt udvalg af smagfuldheder.

Det giver eksempelvis god mening at købe sig en flaske Gylden Tangøl for så at finde sig en plads i klitterne, hvor man kan nyde livet, solnedgangen og et køligt glas.

12 SKULPTURER

“Hate” blev bygget i sommeren 2013 og er vel nok det mest kendte kunstværk i Deep Forest art Land. Fotos: Birgitte Carol Heiberg

I Deep Forest Art Land inviterer kunsten og naturen til hyggelige snakke, stille traveture og en udforskning af, hvad kunst og natur kan i et samspil. Og så er det bare et dejligt udflugtsmål for familier, som gerne vil overraskes, når de er på tur.

Line Olesen
liole@jfmедier.dk

I Kibæk, på hver side af Døvlingvej og under

trækronernes grønne loft, gemmer Deep Forest Art Land sig - et udendørs udstillingssted, hvor eksperimenterende samtidskunst bliver bundet sammen med friluftsliv og naturoplevelser.

Deep Forest Art Land blev etableret i 2010

af billedkunstnerne René Schmidt og Søren Taaning under navnet Skovsnogen, og i dag kan besøgende opleve cirka 80 skulpturer og kunstværker på en 3,5 kilometer lang sti, der bugter sig gennem Døvling Meldgaard Skov i et landskab formet af istidens smeltevand.

Kunstværker som for eksempel “Falden Måne”, en skriggul, stor sfære med et grotesk grin lavet af billedkunstner Peter Land, dukker løbende op i landskabet. Der er ingen forklarende tekst om kunstværkerne - hvad tænkte kunstnerne, da de lavede dem, hvor-

for er de placeret her, og hvad vil de os - så det er ene og alene op til dig selv at fortolke det univers, du bevæger dig ind i derude ved Døvlingvej i Kibæk.

På nettet kan man læse lidt om de enkelte kunstværker og setuppet, men man føler sig ikke meget klogere på dem efter at gennemlæst informationerne på Deep Forest Art Lands hjemmeside. Måske er det meningen. Måske er tanken, at man skal tænke selv? Ingen ved det, men da vi forlader skulpturpar-

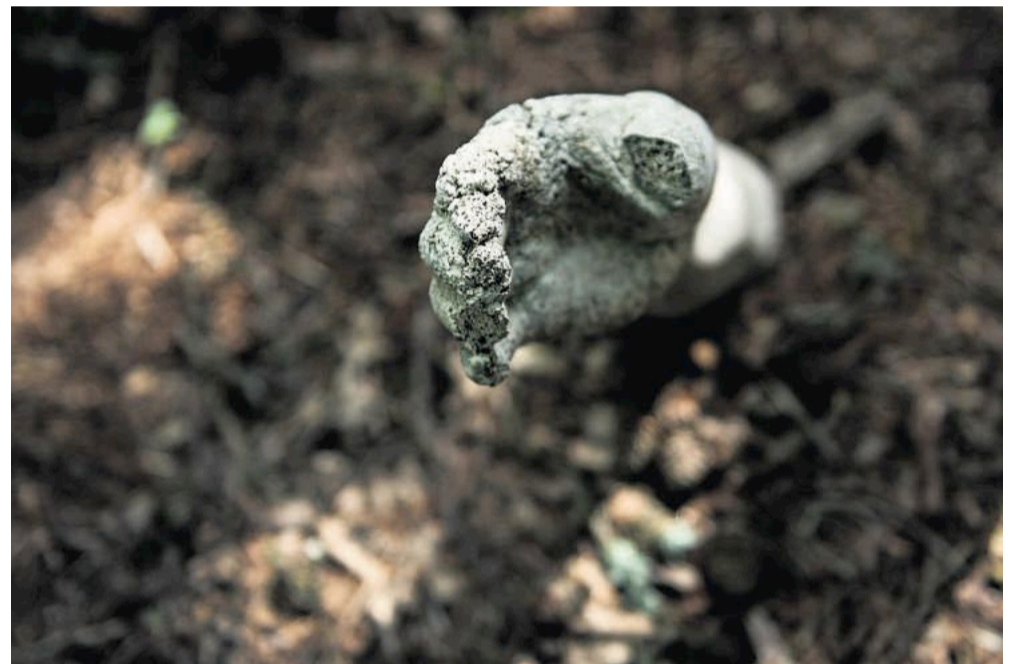
ken, er vi både forvirrede, lidt foragede og betaget af det, vi har set. Helt sikkert er det, at vi vil huske, at vi har været her.

En enorm metalbille

Vores tur starter da også lidt uheldigt med, at vi farer vild og støder som det første ind i 3,5 meter høj sort bille ved navn "Giant Beetle". Den er svejset sammen af 1089 trekantede i metal og lavet af billedkunstneren René Schmidt.

Skulpturen "Sospiro" tager udgangspunkt i temaet udluftning/at trække vejret.

En hånd søger mod himlen på skulpturkirkegården.

Den er imponerende, og da vi er langt fra den lidt selvhøjtidelige stemning, der ofte præger kunstmuseer, har vi rum til at snakke højt om den og diskutere, hvorfor den ser ud, som den gør.

Tilbage på sporet støder vi ind i "Sospiro", en stor fodboldformet skulptur i forskellige farver og overfladesammenstød med en diameter på over to meter. "Sospiro" består af 30 tagventiler, 20 næser og 12 skulpturelle forstørrelser af en læbecelle, den celle på undersiden af blade, der sørger for, at planter og træer kan ånde. Temaet er da også udluftning/at trække vejret, fremgår det på skulpturparkens hjemmeside, hvor man også kan læse, at det er kunstneren Thomas Wolsing, som har lavet den sammen med en modelnedker og det tekniske personale på J.A. Plastindustri.

Skulpturerne hvilested

Derfra går turen til en skulpturkirkegård, hvor man må gå ud fra, at ufærdige og mislykkede kunstværker er stedt til hvile. Stedet er interessant, fordi det inviterer til, at man går på opdagelse i det sammensurium af halv- og helfærdige skulpturer, der præger området. Et sted rækker en hånd op fra jorden, og et andet sted dukker et kvindeansigt op i rodnettet på det, der ligner et væltet træ.

Næste stop er "Falden Måne", der ligger blødt på skovbunden i et område med tæt nåleskov. Det ser faktisk ud, som om den er faldet ned fra himlen for mange år siden, og stilheden og de let svajende træstammer styrker fornemmelsen af at være en opdagelsesrejsende, der i en ødemark støder på

Godt at vide

Deep Forest Art Land blev etableret i 2010 af billedkunstnerne René Schmidt og Søren Taaning under navnet Skovsnogen. I 2016 blev Deep Forest Art Land en selvejende institution og kulturinstitution under Herning Kommune.

Der er åbent alle dage klokken 8-19.30 (sommer) og klokken 8-17 (vinter).

Frivillig entré på 20 kroner pr. snude. Kan betales via MobilePay til 176611.

Deep Forest Art Land består af Nordskoven og Sydskovene på hver sin side af Døvlingvej. Der er oversigtskort og en kasse med trykte kortfoldere ved parkeringspladsen.

Find mere information på www.deepforestartland.dk.

Deep Forest Art Land, Sdr. Ommevej, 6933 Kibæk.

et uforklarligt objekt. Især månens groteske grin får tankerne til at vandre.

Rundt på stien møder vi flere mennesker. Nogle tager billeder, mens andre bare er ude at gå en tur. Cirka 70.000 besøgende lægger vejen forbi Deep Forest Art Land hvert år.

LÆS MERE
SIDE 14

14 SKULPTURER

Ellen Klarskov Jørgensen, en dansk billedhugger, står bag "Station Lyr". Hendes værker er ofte inspireret af konstruktivisme og minimalisme. Fotos: Birgitte Carol Heiberg

FORTSAT FRA
SIDE 13

I et sving støder vi på "Station Lyr", en metalfære med et par huller, og dernæst følger nogle mindre kunstværker, blandt andet en montre med forskelligt tingeltangel: øreringe, plastikstykker og perler. Den virker malplaceret i naturen, men måske er det småting, kunstneren har fundet i området - en kommentar til måden, vi forurener naturen på?

"Altar In The Woods", et kæmpe lejrbrå med et flammende hoved på toppen, synes mere at høre hjemme i skoven, der nu præges af fuglekvidder og lyden af vandets rislen i åen, som ligger for foden af "Altar In The Woods".

Had og humor

Vi er efterhånden ved at være mætte af indtryk og afslutter turen ved skulpturerne "Hate" og "Bølgen", der er meget forskellige i form og udtryk.

"Hate", en markant og stor murstensskulptur bestående af bogstaverne H, A, T og E, er vel nok den mest kendte kunstinstitution

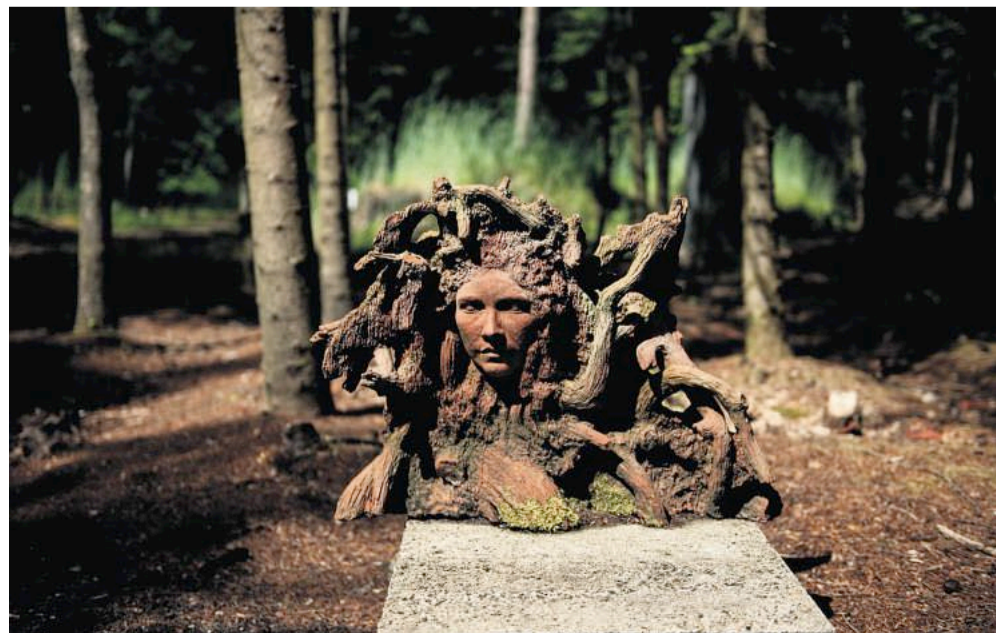
i Deep Forest Art Land. Bogstaverne står solidt plantet i den bløde skovbund, og murstens tyngde og evne til at modstå vind og vejr leder tankerne hen på begrebet had, og hvor insisterende og standhaftig en følelse det synes at være flere steder i verden og samfundet.

Bølgen er mere blød og bringer med sine bølgedale, der hviler på et par balder, smilet frem. Her er det meningen, at man skal sætte sig i bølgedalene og nyde åen og landskabet, som omgiver skulpturen.

Vi har ikke mødt nogen børn i Deep Forest Art Land, men det virker som et rigtig fint udflugtsmål for familier. Her må man lø-

be rundt, røre og undersøge kunsten, man støder på, råbe og i det hel taget svinge med armene. Her er kunsten tilgængelig på en anden måde end i et kunstmuseum, og hver gang børnene møder en ny skulptur, vil deres nysgerrighed med ganske stor sikkerhed blive pirret.

Og vil de bare gerne lege, ligger der en stor udhulet træslange i den del af skulpturparken, som vi ikke har været i, som de må lege i og på. For nogle vil det tage en times tid at se Deep Forest Art Land, mens andre vil kunne bruge en hel dag derude. Sikkert og vist er det, at det er et unikt sted, som ikke findes andre steder i Danmark.

En kvindes ansigt viser sig i et træs rodnet.

"Falden Måne" er et markant kunstværk i Deep Forest Art Land. Skulpturen er lavet af Peter Land.

Peter Lands værk "Falden Måne" er et af de største og mest opsigtsvækkende værker i kunstskoven. Foto: Morten Herlev

Godt at vide

Deep Forest Art Land blev etableret i 2010 af billedkunstnerne René Schmidt og Søren Taaning under navnet Skovsnogen. I 2016 blev Deep Forest Art Land en selvejende institution og kulturinstitution under Herning Kommune.

Der er åbent alle dage klokken 8-19.30 (sommer) og klokken 8-17 (vinter).

Frivillig entré på 20 kroner pr. snude. Kan betales via MobilePay til 176611.

Deep Forest Art Land består af Nordskoven og Sydskovene på hver sin side af Døvlingvej. Der er oversigtskort og en kasse med trykte kortfolde ved parkeringspladsen.

Find mere information på www.deepforestartland.dk.

Deep Forest Art Land, Sdr. Ommevej, 6933 Kibæk.

En helt ude i skoven-kunstoplevelse

Hvem har sagt, at kunst skal spærres inde på museer? Deep Forest Art Land i Vestjylland kombinerer samtidskunst med skovtur, og resultatet er en nærmest magisk oplevelse i naturen. Man kan desuden roligt tage børnene med - ovenikøbet med gode odds for, at udflugten bliver en succes.

Laura Kjestrup Nielsen
rejser@jfmedier.dk

Allerede på parkeringspladsen midt i skoven ved Deep Forest Art Land får man serveret den første kunstoplevelse. Man når dog lige at tænke "Åh nej", før det går op for én, at der faktisk er tale om et kunstværk og ikke en totalskaded bil med en ordentlig klempert af en sten på toppen.

Værket bærer den meget sigende titel "Clash" og er udtænkt af billedkunstneren Magnus Fuhr, der er uddannet fra Det Fynske Kunstakademi i 2011. Hans uheldige bil har blandt andet været udstillet i Odense og København, men nu står den altså her på en parkeringsplads midt i skoven et sted ikke så langt fra hverken Sønder Omme eller Sønder Felding.

For ikke-lokalkendte er det svært at forklare, præcis hvor Deep Forest Art Land gemmer sig. Men her i GPS'ens og smartphonens tidsalder er det heldigvis muligt for de fleste at finde frem til den unikke kunstskov. Og det er en oplevelse, der kan anbefales, uanset om man normalt anser sig selv som typen, der ikke går på kunstmuseum.

Kæmpeinsekter og skovsnog

Der er nemlig langt fra kunstmuseernes ofte lidt (selv)højtidelige stemning, hvor man fø-

Det er ikke altid oplagt at have børn med på kunstmuseum. Til gengæld er Deep Forest Art Land en ganske børnevenlig kunstoplevelse med masser af plads til at lege og løbe rundt. Samtidig får de yngste også rørt fantasien i mødet med opsigtsvækkende kunstværker. Foto: Morten Herlev

ler, at man skal gå stille rundt, til vandrestierne og den afslappede atmosfære under trækroneerne i Deep Forest Art Land. Her er der så at sige højt til loftet, og man kan roligt tage både børn og hunde med. Sidstnævnte kategori skal dog være i snor.

Naturen i Deep Forest Art Land gemmer på flere end 80 kunstværker. En vandrerrute på 3,5 kilometer snor sig rundt i området forbi værkerne, så der er gode muligheder for at få store og små ben rørt. I det unikke udendørs udstillingsrum har unge talenter fået muligheden for at udstille på lige vilkår med veletablerede kunstnere. Det giver en meget varieret oplevelse med den eksperimenterede samtidskunst som fællesnævner.

Desuden fornemmer man en klar dialog med omgivelserne. Her er værker af naturmaterialer og værker, der forestiller eventyrlige væsener og kæmpeinsekter. Noget, der virkelig kan sætte fut i fantasien hos de yngste. Der er desuden også tænkt specifikt på

de mindste gæster med det absolut børnevenlige værk Skovsnogen. En 35 meter lang slange, man kan kravle ind i og op på, og som er udformet i samarbejde med legepladsfirmaet Monstrum.

Åbent sind og varm kaffe

I Deep Forest Art Land er man på alle måder langt fra storbyernes bonede museumsgulve, og man kan ikke undgå at blive imponeret over, hvordan ildsjæle har skabt denne unikke kunstoplevelse på en ukendt plet på landkortet.

Som besøgende får man udfordret både tanker og sanser, og der er ingen garanti for, at man kan gennemskue meningen med alle værkerne. Men med et åbent sind kombineret med en god madpakke, en kande termokaffe og et par praktiske sko kan det næsten ikke undgå at blive både en god og særlig oplevelse at besøge kunsten langt ude i skoven.

Bork Vikingehavn

Priser

Bork Vikingehavn er åben lørdag, søndage og helligdage klokken 10-16.

Entré for voksne: 75 kroner. Børn og unge under 18 år kommer gratis ind.

Gådejagt: 150 kroner (bør bookes inden besøget).

Adresse: Vikingevej 7, 6893 Hemmet

Læs mere: levendehistorie.dk/borkvikingehavn

Vikingerne nye jarl vinder

Bork Vikingehavn tiltrækker historieinteresserede turister fra hele Europa.

Bent Bernardi Sørensen rejser@jffmedier.dk

- Den gamle jarl er død! Vi skal vælge en ny jarl.

En kandidat til ledertitlen foreslår med stor selvtilid sig selv, men udfordres straks af en anden.

To grupper vikinger står over for hinanden på kamppladsen i Bork Vikingehavn. Cirka 2000 mennesker følger fra voldene striden om at blive den nye høvding og indtages også i afstemningen, der åbenbart ender uafgjort. Vikingesamfundets lovskriver kaldes ind, men heller ikke han kan finde en løsning.

Den ene kandidat foreslår et kompromis:

- Jeg bliver jarl, og du får ikke en skid!

Lovskriveren beordrer kandidaterne til holmgang, og to bejlere kæmper indædt med skjolde og sværd, og snart blander de andre vikinger sig. Cirka 20 mænd og 3 skjoldmøer hugger med sværd, stikker med spyd, råber og skriger og parerer med skjolde.

En efter en falder kæmperne, men med de gamle guders hjælp vækkes de alle til live.

Oppisket stemning

Et vikingeband med trommer og piber marcherer rundt, og musikken er med til at piske stemningen i vejret. Krigerne går i gang med anden halvleg, der er endnu mere drabelig end den første. Fairplay eksisterede åbenbart ikke i vikingetiden.

En kæmpe støder en modstander til jor-

Dygtige håndværkere demonstrerer vikingernes håndværk og fortæller gerne om deres passion. Foto: Bent Bernardi Sørensen

den og planter sit lange spyd gennem den faldnes krop. Livagtigt ser det ud, men der flyder intet blod. Vikingerne, der kommer fra forskellige lande, er dygtige skuespillere og giver en flot demonstration i kampteknik.

Den første jarl-kandidat er efter slaget den eneste overlevende, og man når lige at tæn-

ke, at vinderen ikke har nogen at være jarl for, men så viser de gamle guder igen deres evner og vækker endnu en gang alle til live.

Men forestillingen er ikke slut. Vikingerne deler sig i fire grupper og stormer hujende og med løftede våben ud mod publikum på de fire volde. Især de yngste, der selv er bevæbnede med sværd og skjold, er begejstre-

drabeligt slag

Blodtørstige vikinger angriber publikum i Bork Vikingehavn.
Foto: Bent Bernardi Sørensen

Den smukke runesten står ved indgangen til Bork Vikingehavn.
Foto: Bent Bernardi Sørensen

"Fang Fenrisulven" er i ny aktivitet i vikingehavnebyen. Vikingerne har i vintermånederne skabt den overnaturlige kæmpeulv fra den nordiske mytologi. Loke er dens far, og Angerboda er dens mor. Foto: Bent Bernardi Sørensen

Bork Viking Boyband opildner både krigerne på slagmarken og publikum på voldene inden tvekampene.
Foto: Bent Bernardi Sørensen

de, og bagefter stiller vikingerne sig til rådighed til fotografering til hundreder af fotoalbum - og minder for livet for børnene.

Tusindvis af tilskuere

Bork Vikingemarked er en international begivenhed anden weekend i august hvert år. I den seneste udgave (2019) med cirka 250

vikinger og 6500 betalende gæster, der besøgte værksteder og boder.

Bork Vikingehavn er et levende museum under Ringkøbing-Skjern Museum. I det sydøstlige hjørne af Ringkøbing Fjord ligger et vikingeskib ved en mole, og i havneområdet findes adskillige små håndværkerhytter, hvor besøgende dagligt kan lære noget om

de gamle håndværk. På markedsdagene er tilbuddene og oplevelserne mange gange større.

De fastboende vikinger fortæller historier og laver mad, der farves klædestof og sys tøj, og værktøj fremstilles og repareres i de rekonstruerede huse, når vikingetiden gøres levende.

Kopi af hus fra Tarm

Den lille smedje er inspireret af et hus med vægge af pileflet, som blev fundet i Snejbjerg ved Herning. Værktøjet minder meget om de redskaber, der blev anvendt i faget helt op til nyere tid. Blæsebælgen er en kopi af en fisebælg fra Island - dateret til år 950.

Langhuset er 15 meter langt og en kopi af et hus fra Tarm fra årene 700-950. Det var primært høvdingens bolig og landsbyens festlokale.

Offerlundens er det hedenske helligsted. Rundt om offerstenen står guderne Freja, Frej, Thor og Odin.

Til daglig har børn under 18 år gratis adgang. Inden for murene kan de gå på runejagt, prøve kræfter på vikingelegepladsen og prøve vikingetøj. I juli og august er der krigerskole for fem-otte-årige, våbendemonstration, tinstøbning, fladbrødsbagning, bueskydning og andre aktiviteter. De fleste aktiviteter er gratis.

Café Kølsvinet er åben de fleste dage til og med uge 42. De dygtige håndværkere og passionerede vikingehåndværkere fortæller gerne om deres håndværk og deler deres historiske viden. Alt var bæredygtigt i vikingeti-

den, da der hverken fandtes klimatosser eller veganere.

Vikinger fra andre lande

På markedsdagene kommer mange vikinger fra andre lande til Bork. De bor i primitive telte eller i moderne campingvogne, der parkeres tæt på sommerhusområdet på den østlige side af Fjordvej. Biler og luksusvogne hører naturligvis ikke hjemme i vikingetiden.

Til gengæld oplever sommerhusbeboere kampklædte vikinger luften sølvpudder og andre små hunde i snor. Den slags hører åbenbart heller ikke hjemme i vikingetiden.

Salget af pandekager, frikadeller, grillpølser, øl og sodavand går strygende. Og Mobilepay eksisterede åbenbart allerede i vikingetiden.

Gådejagt

Årets nyhed i Bork Vikingehavn er gådejagt - i to versioner. En sjov og coronasikker vikingoplevelse for grupper og familier. "Fang Fenrisulven" er for familier/grupper op til seks personer med 4-10-årige.

"Gudernes Gåder" er for familier/grupper op til seks personer med børn over 10 år samt voksne. "Gudernes Gåder" er en jagt om liv eller død. Guden Balder har drømt, at han kan dø. Men kan hans skæbne ændres? For hvis alle elementer tages i ed, kan Balder måske reddes. Gådejagten er for større børn og voksne, og gåderne løses sammen.

Jagterne varer henholdsvis en time og halvanden time.

Danmarks Flymuseum har eksisteret siden 1975. Museet ligger ved Stauning Lufthavn tæt på Ringkøbing Fjord og huser 56 fly og helikoptere bygget fra 1911-2000 og over 500 modeller i tre haller, der til sammen dækker et areal på 7600 kvadratmeter. Otte af flyene findes kun i det ene eksemplar, som museet har, og i alt 16 fly er med jævne mellemrum på vingerne - når der ikke er corona.

Danmarks største flysamling putter sig i den vestjyske muld

Danmarks Flymuseum nær Ringkøbing har tre store haller fyldt med cirka 60 forskellige fly og en næstformand, der kan knytte en anekdote til stort set samtlige af dem. Alligevel er museet fløjet under radaren, siden det startede som veteranflysamling i 70'erne. Vi fik en rundflyvning i de store haller.

Mathias Duhn Larsen
madla@jfm.dk

En pensioneret pilot havde engang inviteret sin familie og venner på Danmarks Flymuseum mellem Skjern og Ringkøbing for at fejre sin 70-års fødselsdag. Bedst som kaffebordet ovenpå var ekviperet færdigt, havde gæsterne nær fået kaffen galt i halsen.

En dyb brummen nærmede sig, og på landingspladsen foran dem smækkede en sølvfarvet metalcigar sine forvoksede trillebørshjul ned i den grå asfalt.

Det var DC3-vennerne fra Sjælland, der var på besøg i deres Douglas DC-3 OY-BPB.

- Så stod de deroppe og så den, siger næstformand for Danmarks Flymuseum Peder Morre, mens han peger op mod den nyeste tilbygning.

- Det var godt. Det var en ren tilfældighed. Men det var godt, siger han stolt.

- Mange i det selskab anede ikke, at det her sted eksisterede.

Danmarks Flymuseum er landets største af sin slags, men lever en relativt anonym tilværelse nær den jyske hede.

- Er der mange, der ikke har hørt om jer?

- Det kan du stole på, der er, selv om vi publicerer og snakker om det alt, hvad vi kan. Det kan ikke blive for meget, men vi prøver at brede os ud ved hjælp af nogle annoncer og omtaler, fortæller næstformanden.

Starfighter flækker luften

Peder Morre er 80 år gammel, lader han mig gætte med et skælmisk smil, for han godt ved, at mit bud vil ligge væsentligt under. Han manøvrerer ubesværet rundt på det grå betongulv som en af de luftakrobater, han generøst øser ud af sin viden om.

Efter et par timer i hans selskab er jeg til-dænget med historier om, hvordan et par flymekanikere fik lokket et luftfartøj ud af en verdenskendt arkitekt, hvordan man

Danmarks Flymuseum gemmer sig lidt i den vestjyske muld på markerne mellem Skjern og Ringkøbing, men kommer man først indenfor i de tre store haller, er der rigeligt at gå i krig med. Det er både pensionistforeninger, skoleklasser, motorcykelklubber, knallertklubber og autocamperklubber, der slår vejen forbi, fortæller næstformanden Peder Morre. Fotos: Birgitte Carol Heiberg

holdt styr på flyene i luften, inden radaren var opfundet, hvilket fly der var det første til at gennembryde lyd-muren, og har fået forklaret, hvorfor der står OY på den blå go to gate-skærm, når jeg tonser gennem lufthavnen med solcreme og månedens sprut-tilbud sprøjtende ud af håndbagagen for at nå "final call".

Peder Morre er næstformand for Danmarks Flymuseum. Indtil pensionsalderen

arbejdede han egentlig med landbrugsmaskiner, men bag de store runde øjne kan han ikke skjule begejstringen, når han piller de røde lister af vingerne på museets CF-104 Starfighter, der har vinger så spidse som en knivsæg for at optimere aerodynamikken.

- Den flækker simpelthen luften, synger han på vestjysk.

Han blev for omkring 10 år siden spurgt af sin nabo, den daværende formand for muse-

et, om ikke han ville give en hånd med til deres frivilliguge. Det ville han da, selv om han ikke havde "møjd" forstand på fly, og siden da har han hængt ved, mens én blev til to og senest tre haller. Og han håber også, at flymuseet kan få bygget en fjerde på et tidspunkt.

- Jeg plejer gerne at sige til gæsterne, at hvis de har en rig onkel eller tante, så er vi modtagelige. Det er ikke billigt at bygge sådan en hal, griner han.

Han sætter de røde lister tilbage på militærflyet, inden vi trasker hen til et andet legendarisk, krigsmonster, F16-flyet, der giver

Peder Morre anledning til at udrulle hele disputen om Danmarks nye kampfly, støjregulering og kompensation for de vindblæste naboer til Skrydstrup Flyvestation.

Et skrald i rumpetten

I de gode gamle dage, da man erstattede M-84 med F-16'eren, kunne Forsvarets piloter i tilfælde af mayday-mayday-situationer trøste sig med en intakt rygsøjle. Da gik man nemlig fra en katapultrysæk til en løsning, hvor hele sædet bliver skudt med ud af flyet, fortæller Peder Morre.

- Dengang fik han jo et ordenligt skrald i

rumpetten, og så sank han jo sammen i rygsøjlen. Der er sket en kolossal udvikling. Det må man sige. Både maskinens størrelse og, hvad den kan.

Han er leveringsdygtig i anekdoter og forklaringer på det meste inden for både ældre og nyere fly-trivia. Og med sin fortid og hænderne langt inde i landbrugsmaskiner er han ikke overraskende også krummeslugende grundig i sin gennemgang af flyenes stempel- og boksermotorer. Men yderligere detaljeringsgrad overlader jeg til næstformanden selv.

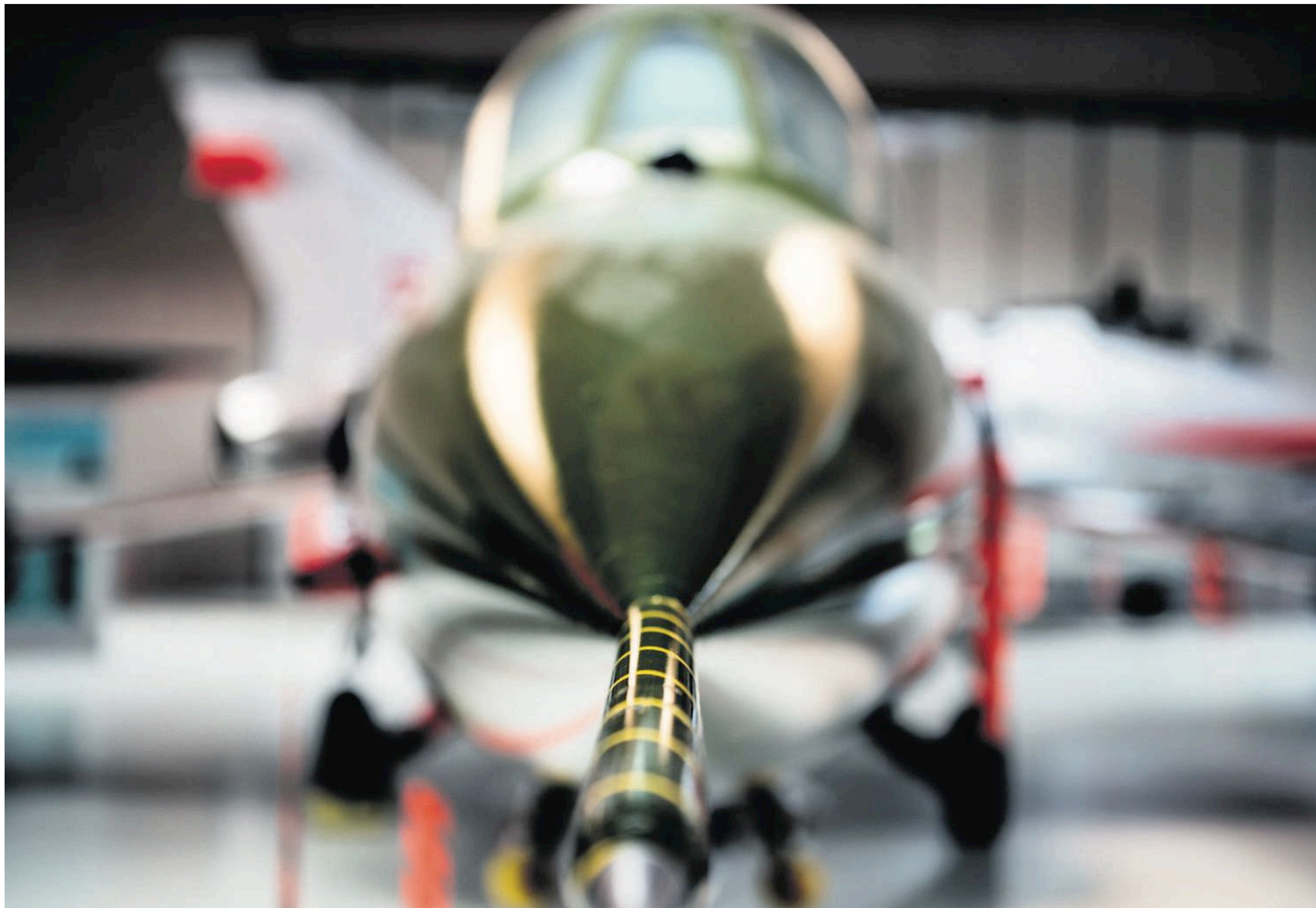
Stedet frekventeres både af de ultimative

nørder, der kommer forbi med deres skrapbøger og noter og retter Peder Morre, når han rammer et produktionsår snært forbi, og af de børnefamilier, der tilfældigvis kommer forbi på deres sommerferie.

25.000 gæster om året svarende til lige under 70 om dagen kunne man godt snige sig op på inden coronaen, fortæller næstformanden. Nogle få hollændere og tyskere. Men primært danskere. Nogle af dem er så-

LÆS MERE
SIDE 38

Det koster ikke spidsen af den her at besøge Danmarks Flymuseum. Fotos: Birgitte Carol Heiberg

← FORTSAT FRA
SIDE 37

gar piloter, der svinger forbi og kigger på fly, mens deres eget bliver serviceret i en hangar længere nede ad vejen.

Flymuseet opstod i takt med, at flere og flere fly stod opmagasineret i Stauning Lufthavn, der blev bygget i 1965. Området var dengang en attraktiv destination blandt andet på grund af Vestas-fabrikken i Lem, og der var dagligt udenrigsflyvninger til eksotiske destinationer, men efter nogle år aftog det vestjyske boom.

I dag beflyves lufthavnen primært af privatfly, og et af de landingsstel, der oftest har ramt asfalten, tilhører den gule Piper Cub, der må være noget nær flyenes svar på det gamle DDR's Lada.

Piper Cub'en har måske været den nemmeste flymodel at skaffe til samlingen, for da produktionen af dem stoppede i 1947, hav-

de fabrikanten allerede spyttet 19.888 af slagsen ud af deres hangar.

➔ LÆS MERE
SIDE 40

Flymuseet har konstant antennerne ude for at sørge for reservedele til de mange gamle fly. For eksempel har de en mand i Australien, der runder rundt på en flylosseplads, fortæller næstformand Peder Morre. - Det er bare med at være der, når man kan få fat i det. Ellers går det galt på et tidspunkt. Det er jo ikke nemt at finde originale dele til de gamle maskiner.

Multitalentet Tintin kan blandt meget andet skrive pilot på cv'et. Næstformand Peder Morre kradser dog lidt i beundringsværdien i det faktum. Det krævede kun 12 flyektionstimer at mestre dette lyn af en bevinget stålstær fra 30'erne.

To af flyene i Danmarks Flymuseums samling har tilhørt arkitekt Jørn Utzon og professor Niels Egelund (flyet på billedet). Fotos: Birgitte Carol Heiberg

← FORTSAT FRA
SIDE 38

En af dem står foran os. Den blev bygget i 1938, kostede 8750 kroner, men så fik man også 12 timers instruktion oven i kasketten.

- Så var det bare farvel og tak, så kunne man flyve, siger Peder Morre raskt.

- Dengang var der ikke samme lufttrafik-tæthed som i dag, og man skulle ikke instrueres i at bruge radio. Det havde de jo heller ikke om bord. Og ligesådan med kort, forklarer han.

- Du skulle faktisk bare have at vide, hvordan instrumenterne virkede. Prøve at starte og lande, og så var det ovre. Den går ikke i dag, smiler han.

Den gule blikdåse er som snydt ud af et gammelt Tintin-hæfte, men selv om flymuseet ikke har en forbrydelsesopklarende journalist, der får det optimale ud af sit pressekort, tilknyttet, er der andre gode frivillige kræfter, der søger for, at i alt 16 af udstillingens fly (under coronafrie omstændigheder) kommer på vingerne.

De såkaldte flyaftener, hvor flyene vises frem i deres naturlige habitat, er en jævn underskudsforretning for museet, men de 25-30 frivillige, som Peder Morre på stående fod kan tælle sammen, kan nærmest ikke lade være. Men det seneste halvandet år har man på grund af mangel på hænder, der kan holde publikum corona-adskilt, måttet opgive flyshowene.

Hvert andet år sender de også generøst fly i retning mod Roskilde, hvor Danmarks stør-

Æren for opfindelsen af radaren løb den tyske ingeniør Christian Hülsmeier med i starten af 1900-tallet, men langt ind i 50'erne gjorde man stadig brug af de såkaldte plotteborde, når man skulle registrere, hvor i luftrummet fly befandt sig.

ste airshow skulle have fløjet af stablen 13. til 15. august, men regeringens restriktioner har også umuliggjort det foretagende.

Kan voksenlegetøjet komme ud og lege?

Peder Morre spankulerer over til et af sine favoritfly, og den dramaturgiske opbygning om, hvordan de landede deres Fuga Magister, fejler i hvert fald ikke noget.

- Han fløj til Stauning, men tog Arriva hjem, skrev de i avisen den følgende dag, fortæller næstformanden, og udfolder historien om professor Niels Egelund, der havde fly som sit voksenlegetøj, men en dag måtte han bøje sig for sin bedre halvdel.

- Så får han en besked fra konen: "Nu stopper du lige det der. Det er gået godt indtil nu".

Besøg museet

Entré voksne: 80 kroner

Børn (7-14 år): 30 kroner

Børn (0-6 år): Gratis

Adresse: Lufthavnsvej 1, 6900 Skjern

Se mere på flymuseum.dk

Landingen i Stauning forløb heldigvis fint, og i dag pryder flyet samlingen i Hal 1.

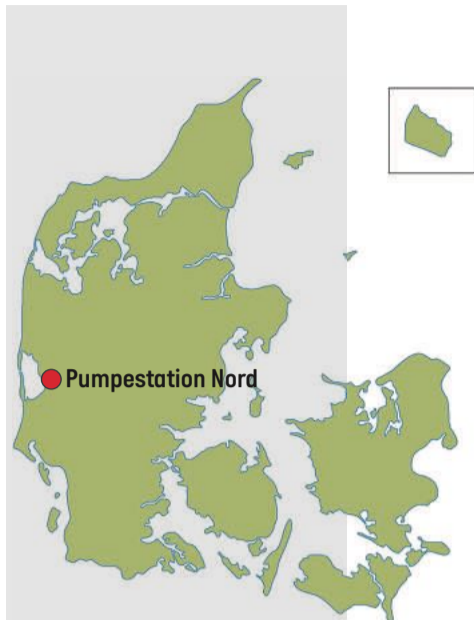
- Du kan jo prøve at kigge ned. Det er ikke småting.

Inden vi til slut bevæger os mod den hellige gral, flymuseets depot, der normalt er lukket land, og hvorfra vi ikke må tage billeder, giver næstformanden alligevel et kig bag de lukkede døre.

Den rungende halakustik afløses af roen fra kontorenes lydabsorberende gulvtæpper. På den hvide gasbeton er hylderne plastreret til med blå mapper og små røde logbøger. Sprittuschskrevne blokstavkombinationer som FLV, AOL og OY pryder deres ender.

Peder Morre forklarer, hvordan de frivillige mekanikere nærmest skriver udførlig dagbog på vegne af de mange fly - især dem, der endnu kan flyve og snart får lov til at komme på vingerne igen.

- Der bliver ingen flyveaftener i år. Da beslutningen skulle tages i det tidlige forår, vidste man ikke, hvordan det ville komme til at se ud endnu. Men vi håber at få flyene på vingerne til næste år.

Godt at vide

Find Pumpestation Nord på adressen Langkærvej 11, 6900 Skjern. Her er der parkeringsplads, og der er desuden toiletfaciliteter inde i selve pumpestationen.

En ganske kort gåtur fra pumpestationen fører til en hyggelig shelterplads med bålplads og bord-bænkesæt. Den nordligste af trækfærgerne afgår desuden få skridt herfra.

Naturcenter Skjern Enge er et godt udgangspunkt for et besøg i ådalens vestlige område. Herfra er der blandt andet en kort gåtur til den sydlige trækfærge. Sæt kursen efter Gl. Botoftevej 4, Vostrup, 6880 Tarm.

Praktisk tøj og vandtæt fodtøj anbefales.

Udsigt til den våde natur

En håndfuld fugletårne og udkigsposter giver et godt overblik over Skjern Ådal, der folder sig ud i al sin genoprettede herlighed i et virvar af vand, småøer og lav vegetation. Her er det udsigten fra toppen af Pumpestation Nord. Fotos: Morten Herlev

På toppen af Pumpestation Nord i Skjern Ådal er der udsigt til det imponerede resultat af et af landets største naturgenopretningsprojekter. Den genskabte natur med masser af vand og fugtige enge er til glæde for både fisk, fugle og folk, der kan lide at være aktive i smukke, fredelige omgivelser.

*Laura Kjestrup Nielsen,
rejser@jfmedier.dk*

En gennemtænkt trækonstruktion på toppen af Pumpestation Nord i Skjern Ådal rammer udsigten ind som et landskabsmaleri. Der er vand, småøer, enge og høj himmel, så langt øjet rækker, men der er ikke tale om et romantisk, uberørt landskab.

Naturen i Skjern Ådal har nemlig været udsat for lidt af hvert gennem tiderne. Særligt i 1960'erne, da Skjern Å blev rettet ud og inddiget, mens store engarealer blev afvandet for at skabe brugbar landbrugsjord. Det gik hårdt ud over dyrelivet og vandkvaliteten, og allerede 30 år efter var man derfor parat til at vende pilen den anden vej.

Det store naturgenopretningsprojekt med en genslynget å og genskabte vådområder blev afsluttet i 2003, og siden har både dyrelivet og besøgende nydt godt af den våde natur.

Overfart med rugbrødsmotor

Pumpestation Nord er den største af de i alt fem pumpestationer, der spillede en hovedrolle i datidens afvandingsprojekt. Siden 2015 har flere af dem dog spillet en ny rolle som formidlingscentre og udsigtsplatforme.

Med få, men gennemtænkte arkitektoniske greb, der har høstet både priser og international omtale i arkitekturmagasiner, har

Pumpestation Nord er faktisk stadig i drift, for den afvander et stykke landbrugsjord, som ikke blev en del af naturgenopretningsprojektet omkring årtusindeskiftet.

pumpestationerne fået nyt liv og indhold. Og Pumpestation Nord er samtidig et rigtig godt udgangspunkt for at tage på opdagelse i det vandrige naturområde, der har fine markerede ruter til både vandrere, mountainbikeryttere og ryttere til hest.

Både fodfolk og cyklister benytter desuden de små trækfærger Rørhønen og Blishønen, der gør det muligt at krydse åen via øen Kalvholm. Trækfærgerne er gratis at benytte, men koster dog måske lidt sved på panden. Har man børn med på udflugten, er færgeturene et sikkert hit.

Søndagskaffe i jagthuset

En anden mulighed for at opleve en flot bid af området er den tre kilometer lange gåtur fra Pumpestation Nord ud til udkigstårnet ved Skjern Ås udmunding. Her får man et overblik over, hvordan Danmarks mest vandrige å slutter sin rejse gennem landskabet via et regulært floddelta.

Nærmeste nabo til Pumpestation Nord er et yndigt lille hus med det fine navn Provstgaards Jagthuset. Huset blev bygget for lige præcis 100 år siden af brødrene Niels Provstgaard og Søren Kristian Jensen. Brødrene levede i og af naturen - de fiskede, gik på jagt og byggede selv deres møbler.

I 1993 købte Ringkøbing-Skjern Museum huset, der i dag fungerer som et hyggeligt lokalt museum i sommerhalvåret. Der er åbent om søndagen fra maj til oktober, og i juli og august er der også åbent fredage og lørdage.

På åbningsdagene kan man benytte husets lille café, der sælger små forfriskninger som is, kaffe og kage. Den store madkurv er man derfor nødt til selv at medbringe på udflugten, men der venter til gengæld mange velegnede picnicpletter i den storslåede og genskabte natur.

Attraktioner

Museet Tirpitz i Blåvand rummer arkitektur, oplevelser og fortællinger i verdensklasse ifølge de besøgende, der kårede det som Danmarks bedste temamuseum i 2017, hvor museet blev indviet.

Blåbjerg Klit er med cirka 64 meter Danmarks højeste klit. Den ligger i den sydlige del af Blåbjerg Klitplantage i Sydvestjylland. Blåbjerg blev tidligere brugt som sømærke, da det ses meget tydeligt fra havet. Fra toppen skulle det efter sigende være muligt at se 40 kirketårne i klart vejr.

Bork Havn finder man i den inderste del af Ringkøbing Fjord. Beliggenheden betyder, at Danmarks største strandsø er at finde på den ene side og et af Danmarks mest fascinerende fuglereservater på den anden side af havnen.

Stauning Whisky ligger i Stauning ved Skjern i Vestjylland. Destilleriet er grundlagt i 2005 af ni danske whiskyentusiaster og er Danmarks ældste whiskydestilleri. Idéen var at skabe en whisky i stil med den røgede whisky, der produceres på den skotske ø Islay.

Bunkervis af betagende øjeblikke

En uge i sommerhus i Vejers var anledning til at få debut ved så forskellige seværdigheder og attraktioner som miniaturrehavnen i Nymindegab, Houvig-fæstningen, whisky-destilleriet i Stauning, pølsevognen i Lemvig og den autentiske havn i Bork.

Simon Staun
sim@fynskemedier.dk

Hvor er det fantastisk, at man som 43-årig stadig har så mange unikke oplevelser til gode i sit lillebitte hjemland. Det seneste års perlerække af storslåede møder med natur, arkitektur og gastronomi synes ikke at aftage.

Selv om jeg drømmer om at dase på en postkort-strand i Thailand eller sippe hvidvin på et rustikt torv i Toscana, må jeg medgive, at jeg på min seneste ferie høstede nogle uforglemmelige minder i Vestjylland, hvor familien med udgangspunkt i et sommerhus i Vejers tog rundt til en række af egnens spektakulære seværdigheder.

Vi startede ud med regn, rusk og deprimerede skyer ved Tirpitz, som desværre ikke havde åbent for besøg. Men det betød blot, at vi kunne nyde den storladne arkitektur og

det vellykkede forsøg på at integrere museet i det klitbakkede landskab. Vores døtre morede sig kosteligt med at kravle gennem en række store, rustne metalrør, inden vi kørte mod vest for at blive blæst bagover ved Blåvandshuk Fyr.

Vi har set fyret før. Også i buldrende stormvejr med sand, der pisker mod øjenlågene. Det er også Vesterhavets charme, at det viser naturens kræfter. Man kunne næsten ikke tale sammen for bølgers brølen og vindens rusken, så vi kørte mod nord og ind i landet for at finde Danmarks højeste klit i Blåbjerg Plantage.

Klitten er imponerende 64 meter høj og omkranset af en plantage, der blev påbegyndt i 1878 og i dag er 4600 hektar. Det gik lidt i en mountainbiker at se de mange spor, som krydser de afmærkede vandreruter. Som himmerlænding med en barndom i Rold Skov var det interessant at færdes i en helt anderledes skov, hvor vi endte med at gå i komplet læ for vinden og tilmed blev

forkælet med sol den sidste halve time. Der hersker ingen tvivl om, at cyklen skal med, næste gang vi kommer på disse breddegrader.

En overjordisk kunstinstitution

Vi havde planlagt tre dagsture i løbet af ugen. Efter en dag med sommerhushygge pakkede vi bilen til ekspedition og drønedede mod nord. Det skulle vise sig at blive en af de bedste dagsudflugter i familiens historie, hvor forårssol og pølsemix var med til at løfte niveauet.

Første stop var Houvig-fæstningen lidt nord for Søndervig. Jeg må med skam erkende, at jeg aldrig har hørt om fæstningen. Det var først under den foregående dags bunkerresearch, at jeg faldt over navnet. Hvordan jeg kan have undgået at høre, se eller læse om 50 bunkere inden for få kilometer, er mig en gåde. Men det ændrer ikke ved, hvor fascinerende det er at kravle rundt på de enorme betonkolosser, som 75 års strid

Houvig Fæstning består af omkring 50 bunkere, hvoraf de største er på størrelse med parcelhusgrunde. Foto: Simon Staun

Havnen ved Nyminddegab er bestemt et stop værd, hvis man alligevel suser forbi. Foto: Simon Staun

Kronen på værket er kommandobunkeren "Ringelnatter", hvis navn lyder som en mellemting mellem en Wagner-opera og en karakter fra Ringenes Herre. Det var et topmoderne radaranlæg, da det blev opført. I dag er det et topmoderne sted at lege gemmeleg, hvis man ikke er mørkeræd eller klaustrofobisk anlagt.

FRA REPORTAGEN

fladfisk, mens andre gik planken ud og bestilte en pølsemix, hvilket kunne takseres til blasfemi i en by, der lever af fiskeri.

Pølsemixen var dog af højeste kaliber med sprødstegete pølser, takkede pommes frites, rigelige mængder grove saltkorn og klassisk pølsevognsketchup, så tyk, at den skulle bankes ud af plastikflasken.

På vej mod Vejers gjorde vi stop ved Nyminddegab, der må være hjemsted for Danmarks mindste havn. Der lå to både og to joller i det spejlblanke vand med en udsigt, der tager pusten fra en på samme måde som en voksen portion pølsemix.

Det var faktisk det omvendte af storladent, fordi det var så småt og undseeligt. Men det endte alligevel med at stå som et stolt punktum for en dag, som understregede, hvor givtigt det kan være at lege turist på hjemmebane.

Staun i Stauning

Efter endnu en dag med gåture ved den smukke Vejers Strand var vi klar på sidste udflugtsdag, der indledtes på de voksnes præmisser i Stauning vest for Skjern tæt på Ringkøbing Fjord. På den omtalte søgning efter seværdigheder poppede Stauning Whisky op og overbeviste især de to mænd i sommerhuset om, at det var et must.

På grund af corona var det ikke muligt at få en rundvisning med afsluttende smagning, men det endte alligevel med at være både lærerigt, informativt og ikke mindst morsomt med en velopløst og dedikeret vært, som fortalte om whiskyens rejse fra kornmark til flaske.

Jeg har besøgt flere destillerier i Skotland og USA, men aldrig i Danmark, og det er producenter som Stauning Whisky, som gør en stolt af at være dansker. Fordi arbejdsomhed, dedikation, vestjysk stædighed og kærlighed til sit produkt kan føre en langt.

Det understreges i indgangen til butikken, hvor man kan se, at whiskyerne fra Stauning kan måle sig med verdens bedste. Vi købte en Stauning Rye med som souvenir og aftalte med den kvindelige vært - faktisk lovede vi det - at vi vender tilbage, når det igen er

muligt at sidde ved et bord og smage på alle varianterne.

Børnene sad en hel time i bilen og ventede på de voksne. Derfor var de blevet lovet isvafler på havnen i Bork. Planen var egentlig også at købe friskfangede rødspætter, men vi var for sent på den, fortalte en mand, hvis far sælger fisk fra sin båd hver formiddag.

Han er en del af en større gruppe lokale, der drikker en eftermiddagsøl, mens de morer sig over, at turisterne - som mig - er helt oppe at ringe over de fisk, der hænger til tørre ved et rødmalet fiskehus.

- Jamen, det er sgu da bare fisk, udbryder en af dem så tilpas højt, at jeg vidste, det var rettet mod mig og mit kamera.

Det havde han sådan set ret i, men kombinationen af fisk på tørresnore, store bunker af garn og en række for mig ukendte redskaber var med til at give klyngen af frønnede fiskerhuse en særlig autenticitet, som kan noget helt andet end de rødmaledede ensbygninger, som fylder havneområdet.

Ungerne fik deres velfortjente is, som de nød, mens vi så en flok andre unger lære at windsurfe.

Sidste stop var ellipsen ved Filsø, der måske en dag er lige så kendt som Piet Heins ellipser. Det var fjerde gang på et år, vi besøgte et sted, der er en del af Aage V. Jensen Naturfond. Og fjerde gang, at vi sendte den nordjyske tømmer en kærlig tanke.

Ellipsen er en kombineret sti og bro, hvorfra man kan gå i en halv bue ud over Filsø, der engang var Jyllands største sø, inden den blev drænet og bunden brugt til landbrugsjord. Det er blot ni år siden, at søen blev genoprettet og udstyret med fuglekiggertårne og den smukt udformede formidlingsbygning. Bygningen har med rette vundet flere priser, og den står som et monument for, hvor kompetent man kan forene arkitektur og natur.

Da de trætte børn var puttet, skænkede vi Stauning Rye op og skålede for en uge, der til trods for enkelte dage med regn og blæst understreger mottoet: Ude godt, men hjemme bedst.

Selv om Tirpitz var lukket for besøgende, havde pigerne en del sjov især med de store rustne rør. Foto: Simon Staun

blæst og bølger nærmest kun har ridset.

Ungerne var helt vilde med at kravle på, i og under bunkerne, der med de mange graffitimalerier nærmest tager sig ud som en gigantisk, overjordisk kunstinstallation.

Kronen på værket er kommandobunkeren "Ringelnatter", hvis navn lyder som en mellemting mellem en Wagner-opera og en karakter fra Ringenes Herre. Det var et topmoderne radaranlæg, da det blev opført. I dag er det et topmoderne sted at lege gem-

meleg, hvis man ikke er mørkeræd eller klaustrofobisk anlagt.

Man bliver sulten af at bestige bunkere, så vi satte kursen mod Lemvig med et fotostop ved Lyngvig Fyr. Vi havde egentlig snakket om, at det var oplagt at spise nyfanget fisk i Lemvig, men med fem børn i folden faldt vores kærlighed på Havnens Pølsevogn, der af alle adresser har hjemme på Rødspættevej. Det ansprede flere i selskabet til at vælge en friturestegt udgave af netop denne

Skjern

Byen har 7843 indbyggere og er nr. 84 på Wikipedias liste over Danmarks største byer.

Ligger i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Spis og sov

Restaurant stuen th.: Menukort med fokus på lokale råvarer og specialiteter. Der er åbent både til frokost og middag. Restauranten er en del af Hotel Skjern.

Restaurant Pakhuset: Hyggelig atmosfære i det tidligere pakhus. Varieret menukort med bøffer, spareribs, mexicansk-inspirerede retter samt sandwich.

Hotel Skjern: Ligger centralt ud til byens torv. Hotellet blev gennemrenoveret i 2015 og har i dag 21 værelser.

Ringkøbing-Skjern Kulturcenter: Vandrerhjem med otte dobbeltværelser med eget toilet/bad og fire familieværelser. Der er tv og gratis internet på værelserne. Morgenmadsbuffet.

Man kan komme på rundvisning på Stauning Whisky.

En fridagsferie i Skjern

Har du lyst til et lille pusterum og nye oplevelser, hvor du måske mindst havde forestillet dig at finde dem? Så er byen seks-syv kilometer bag Ringkøbing Fjord et godt bud. Det er en lille by med en stor vilje til at komme på danmarkskortet - og det er lykkedes adskillige gange.

Judith Betak rejser@jfmедier.dk

Hvad man ikke er født med, må man selv skabe.

Det kunne være mottoet for Skjern, for byen ved åen en seks-syv kilometer inde i landet fra Ringkøbing Fjord har ingen gamle historiske bygninger med sig.

I middelalderen var der et vadested her over åen, men næppe bebyggelse i større omfang. Nogle huse og en lille kirke. Byens historie begynder først for alvor i 1875, da jernbanen mellem Esbjerg og Struer kommer forbi og gør Skjern til stationsby.

Så hvis Skjern skal på landkortet, må man selv sørge for det.

Mads Skjern-figuren i det danske nationalklenodie fra 1978 fik man nu foræret, selv om det vist aldrig afsløres i "Matador", om han virkelig kom fra byen. Kun fra et jysk indremissionsk område, hvilket dog passer på Skjern. Missionen har stadig bygning i byen.

Inden da havde to andre ellers i en halv snes år sat byen ikke kun på danmarkskortet, men også på verdenskortet med "The Super Egg World Center". Den lokale Theodor Skjøde Knudsen, som arbejdede i svigerfarens maskinfabrik, var i 1960 blevet selvstændig med egen fabrik for sine træarbejder. Især hans små dyr i træ, mus og ællinger, var en succes, og det samme gjaldt hans træspil.

Midt i 1960'erne mødte han Piet Hein. De fandt sammen om at udvikle spil af matematiske gåder. Deres største succes var imidlertid en tredimensional udgave af Heins verdensberømte superelipse - et superæg - som blev produceret her og eksporteret til hele verden, indtil fabrikken lukkede i 1977.

Ægget i rundkørslen

Den historie var næsten gået i glemmebogen, inden superæggets tilknytning til byen blev markeret. Da en rundkørsel i 1994 skulle udsmykkes, foreslog Theodor Skjøde

Knudsen: "Superægget er en geometrisk nyskabelse i dette århundrede og fremtræder som smuk, harmonisk og tidløs skulptur, der signalerer Skjern som en dynamisk og fremskridtsvenlig by. En sådan skulptur vil placere Skjern på kunstens danmarkskort."

Det kunne det daværende kunstudvalg imidlertid ikke se. Først nogle år senere, da en ny rundkørsel stod for tur, blev idéen taget op igen. Lokale firmaer, banker og fonde spyttede i kassen, man fik tilladelse til at benytte designet, og i 1999, tre år efter Piet Heins død, blev verdens største Superæg - fire meter højt - afsløret i rundkørslen Østergade/Ringvejen.

Mere Piet Hein-kunst fulgte i 2005, da kunstværket "Kysset" blev placeret i rundkørslen Holstebrovej/Ringgaden. Piet Heins søn, Hugo Hein, fortalte, at ingeniørerne havde været på hårdt arbejde, for det eneste, de havde at gå efter, var en lille model og nogle skitser fra midten af 1960'erne. Skulpturen er unika.

Men Skjern ville mere på danmarkskortet og kom det i 2013. En stor bronzestatue af Holger Danske, der havde stået ved Hotel Marienlyst i Helsingør, var blevet sat til salg, og på internetauktionen blev Helsingørs borgmester overbudt af en forretningsmand fra Skjern. Helsingør gik i chok, og den 3,2 millioner dyre og næsten to ton tunge skulptur blev fragtet til Skjern, hvor den nu står på sin egen plads ved Torvet.

Håndbold og ådal

Tag de gode travesko med på fridagsferien i Skjern og tag på vandretur mellem byens mange kunstværker, som også omfatter "Håndboldspilleren" ved Kulturcentret (Skjerns herrehold er om nogen med til at sætte byen på danmarkskortet), "En travl landmand" ved Kramp-forretningen, skulpturparken ved Innovest, "Opus 83" ved det tidligere rådhus og "Skjern-pigen" på Banktorvet.

Og når traveskoene nu er snøret, må man

Piet Hein og Theodor Skjøde Knudsen skabte sammen Superægget efter Heins superelipse. Verdens største, fire meter høj, står i en rundkørsel i Skjern. Fotos: Visit Vesterhavet

ikke snyde sig selv for en unik naturoplevelse lige syd for byen. Skjern Ådal. I 1960'erne blev her gennemført danmarkshistoriens største afvandingsprojekt med udretning af åen og indvinding af landbrugsjord. Da man fandt ud af, hvilken miljømæssig katastrofe det var, blev efterfølgende gennemført danmarkshistoriens største naturgenopretningsprojekt.

Nu slynger åen sig igen gennem Skjern Enge ud i Danmarks eneste "floddelta", Ringkøbing Fjord. I deltaet omkring pumpestationen kan man krydse åen med små trækfærger og komme ud til deltaets største ø, Kalvholm. Området er et eldorado for fugle, man ser ofte havørne, og en enestående natur.

Flere oplevelser

Omkring Skjern er flere oplevelser. En syvotte kilometer fra byen lige uden for den lille landsby Stauning ligger et verdensberømt destilleri: Stauning Whisky.

Det begyndte som ni venners sjove idé. Som hobby ville de prøve at brygge whisky, men de anede ikke hvordan. Deres forsøg og

Skulpturen "Kysset" i rundkørslen er skabt efter en lille model og tegninger flere år efter Piet Heins død.

"studier" fik de mange sjove timer ud af, og det lykkedes - endda så godt, at omverdenen fandt ud af det. De vandt internationale priser for deres "Stauning - Danish Whisky".

Hobbyen er i dag blevet et nybygget stort destilleri. Her er en lille butik, og man kan booke rundvisninger. Der er lukket lørdag-søndag.

Storslået natur i Skjern Ådal med Kong Hans' Bro i baggrunden.

Fem kilometer nordvest for Stauning ligger Stauning Lufthavn, og her er Danmarks Flymuseum. Det holder vinterlukket og åbner først midt i marts. Museet har en sam-

ling af danske og udenlandske fly fra 1911 til 1990, blandt andet Spitfire, Meteor, Starfigter og 11 danskbyggede KZ-fly. Otte af museets fly findes kun i dette ene eksemplar.

Udstilling og adgang

I **Værnengenes Nordlade** er der udstilling om områdets fugleliv, hytternes historie og jagten gennem tiderne. Her findes toiletter.

Der er altid adgang til Værnengene og Bjålum Klit. Onsdage og lørdage er der indtil 31. juli adgang til Tipperne klokken 9.30-15.30. Fra 1. august adgang hver dag i samme tidsrum.

Det ligner et lavalandskab, men det er bare spor efter en tung entreprenørmaskine, som denne store kobbersnepe holder til i. Dens ene ben er brækket, men det forhindrer den ikke i at flyve og at finde føde. Foto: Bent Bernardi Sørensen

Pipperne på Tipperne

Tipperne og Værnengene ved Ringkøbing Fjord får besøg af 170 fuglearter og mange naturinteressere.

Bent Bernardi Sørensen rejser@jffmedier.dk

Jeg har øjenkontakt med en kobbersnepe, der ser ud til at ville sige, at den har set mig før, og at jeg er velkommen i dens habitat.

Jeg har øjenkontakt med en kobbersnepe, der ser ud til at ville sige: "Jeg har set dig før, og du er velkommen her!"

Stolt vender den siden til, viser sit lange næb og sender fra den anden ende en kaskade hvid afføring ned i det plævrede vand, den står i. Lidt derfra hiver en fiskehejre sin frokost op af vandet, og på den anden side af vejen har et par viber travlt med hinanden.

Oven over os triller en lærke lifligt.

Jeg er på besøg i min vestjyske baghave, Værnengene. Ofte sker det flere gange om ugen i selskab med kamera og 500-mm telelinse for at følge livet i vådområdet og i luften.

Mange mennesker forsømmer at lære deres egen by og egn at kende, og jeg har da også selv boet i byer, hvor jeg aldrig nåede at besøge museet eller gå en tur rundt om en nærliggende sø.

Geografi og historie

Jeg bor i Falen ved Bork Havn i den sydlige ende af Ringkøbing Fjord. 500 meter væk ligger Bork Vikingehavn, og på den anden side af Falen Å begynder Værnengene, der

Viben er helårsfugl på Værnengene, men de fleste trækker dog til de varme lande i vinterhalvåret. Foto: Bent Bernardi Sørensen

sammen med Bjålum Klit og Tipperne er et 29 kvadratkilometer stort fredet fuglereservat. Tilsammen kaldes områderne Tipperhalvøen. For at forstå områdets særpræg er man nødt til at kende lidt af dets historie.

Tipperhalvøen er dannet samtidig med Holmsland Klit i løbet af 200-300 år.

Omkring 1650, da Ringkøbing Fjord havde sit udløb ved Skodbjerg (på Holmsland Klit) stik vest for Skjernåens udløb, var området en stor sandflak. Efterhånden blev udløbet lukket af de materialer, som åvandet førte med sig. Tipperhalvøen blev herefter dannet ved en kombination af sandflugt og marskdannelse, og Holmsland Klit voksede mod syd.

I 1600- og 1700-årene flyttede vestenvinden store klitmængder mod øst og truede områder længere inde i landet. For at standse den stærke sandflugt opførte beboerne i Sønder Bork omkring år 1800 diger - kaldet "værn" - af stave, tang og lyng, og de plante-

de hjelme for at holde på sandet, og senere oversvømmelser aflejrede klæg, mudder og planterester på sandbankerne.

Fjordens udløb flyttede sig naturligt længere og længere mod syd. Det var utilfredsstillende for Ringkøbing Havn, så i 1910 blev udløbet lukket, efter at der var gravet et nyt ved Hvide Sande. Dette blev dog ødelagt af en stormflod i 1915.

Udløbet ved Nymindegab blev genetableret, og først i 1931 var det nye sluseanlæg ved Hvide Sande færdigbygget. Nymindestrømmens udløb blev lukket for evigt, og Tipperhalvøen fik fred til at udvikle sig til et smukt naturområde.

Halvøens fortid kan ses ved de pletvise rester af den oprindelige strandengs-flora - harrildgræs, annelgræs og kveller, og tidevandets render (loer) findes fortsat.

Ornitologisk forskning

Tipperhalvøens nordlige del, Tipperne, er et statsejet fuglereservat, der blev fredet i 1928. Her foretages ornitologisk forskning og andre videnskabelige undersøgelser over plante-, dyre- og insektlivet med udgangspunkt i Tipperhuset på nordspidsen. Observations-tårnet er nyt, og der er en to kilometer lang natursti for fugleinteresserede. Bortset fra på stien og omkring Tipperhuset må man kun færdes i bil på vejene i Tipperne.

Grænsen mellem Tipperne og Værnengene er en lige linje fra Lønborg Kirke til det dengang sydligst liggende hus på Holmsland Klit.

Ordet Tipperne stammer fra "tip", der be-

LÆS MERE
SIDE 14

Bjålum Klit grænser op til et dyrket landbrugsområde. Foto: Bent Bernardi Sørensen

FORTSAT FRA
SIDE 12

tyder en bevoksning af græstuer. Thip fiskeleje omtales i lensregnskaberne fra 1581-82 over Riberhus.

Tipperhalvøens fugleliv

Tipperne og vandområderne omkring er yderst værdifulde for Europas fugleliv. Området er derfor EU-fuglebeskyttelsesområde.

For at undgå, at området gror til i rørskov, plejes det ved afgræsning med cirka 450 kreaturer, så værdien som raste- og ynglelokalitet for fuglene bevares.

Forår og efterår ses hyppigt flokke på titusindvis af bramgæs og i mindre antal kortnæbbede gæs, der slår sig ned for at hvile ud og æde græs.

Også andre andefuglearter slår sig ned - knortegås, blisgås, krikand, gråand, skeand, spidsand, pipeand og hvinand.

Blandt vadefuglene er den almindelige ryle langt den talrigeste med flokke på over 10.000 fugle. Desuden kommer regnspove,

Brushanen, der er en af engenes stolteste fugle, findes i forskellige klædedragter. Foto: Bent Bernardi Sørensen

kobbersneppe, hjejle, strandhjejle, dobbeltbekkasin og islandsk ryle på træk. De mange fredelige fugle tiltrækker rovfugle som musvåge, falke, blå kærhøg og havørn.

Enkelte år er der registreret 170 fuglearter. Efterårstrækket foregår fra slutningen af oktober, og forårstrækket i april-maj.

Primitive jagthytter

Værnengene og Bjålum Klit på tilsammen 26 kvadratkilometer er privatejede og blev

fredet i 1974. Værnengene er fra 1. september til 31. december et paradys for jægere. I 1930'erne begyndte jægere at bygge simple overnatningshytter af blandt andet fiskekasser og gamle jernbanevogne.

Mange af hytterne er primitive, men efter en strid blev de fredet i 2002. Ikke alle ejere retter sig dog efter bestemmelserne. I alt er der 327 hytter fordelt med 216 i Store Mjøl, 28 i Lille Mjøl og 83 i Grønbjerg. Mange af dem har bragende gode navne - for eksempel Bang Bang.

Vandretur rundt om Bjålum Klit

Fra parkeringspladsen ved Naturstyrelsens Sydlade følger man skiltene på en seks kilometer lang sti og oplever først og fremmest et unikt landskab med fortrinsvis uplejet klithede.

Første del af ruten er dybe, mudrede hjulspor, der fører hen til et par store dyrkede marker på højre side. På venstre side bli-

ver terrænet mere og mere kuperet, og især botanikinteresserede kan få store oplevelser. Planterne er nøjsomme og i sparsom vækst.

Insekter lever livet farligt blandt de kødædende planter vibefedt og soldug, og i små huller lurer dødsensfarlige myreløvelarver.

Allernederst mellem andre vækster findes nogle fantastiske organismer - laverne. En lav er et samarbejde mellem en svamp og en alge. Svampen leverer boligen og algen evnen til at omsætte sollys til energi. Sammen udgør de bevoksningen på de barske steder og er ekstremt levedygtige. En lav kan miste op til 90 procent af sit vandindhold - og genoplives af en regnbyge.

Klitheden ligger uplejet og har forkrøblede fyrrebuske som de højeste vækster.

Lærker og andre fugle gøder området fra luften og skaber grobund for kraftigere og højere træer, der med tiden vil skygge klitplanterne ihjel.

Ruten går et kort stykke langs Nymindestrømmen, hvor polderne er fuglereservat - især for måger og terner.

Sydøst for det kuperede terræn er der rørskov, der høstes til tagdækning.

Ringkøbing Fjord set fra Ringkøbing. Foto: Wikimedia Commons

Få en stærk oplevelse under åben himmel ved Ringkøbing Fjord

Der er både havmiljø og fugleliv på kanten af Danmark. Ringkøbing er et besøg værd hele året rundt, men særligt indbydende i sommerhalvåret. Sæsonen er lige rundt om hjørnet.

ANNE METTE FUTTRUP

Naturens kræfter er ikke til at spøge med. Det mærker man tydeligt på de smalle tanger mellem Esbjerg og Thyborøn.

Med havet på den ene side og fjorden på den anden er der ikke mange steder at finde fred for vinden og saltet i luften. Og måske er folk her på egnen bare mere robuste end andre steder i landet?

Historisk har de levet i nøjsomhed, mange i gudfrygtighed, og haft ry af kun at tale, når det var nødvendigt. Men det ændrer ikke ved, at kysten også på denne strækning af Jylland er et trækplaster for både danskere, nordmænd og især tyskere. Mange elsker havet og den vestligste del af Danmark.

Et særligt smukt sted er området omkring Ringkøbing Fjord, hvor man både kan være tæt på havmiljø og fuglene på himlen.

Her er nogle af de største højdepunkter.

Fuglereservatet Tipperne

Et af landets vigtigste fuglereservater er Tipperne. Forår og efterår raster i tusindvis af gæs og ænder, og i juli og august kan man se ryler, spover, hjejler og snepper. Ved Tipperhuset er et 13 meter højt tårn, hvorfra man har en god udsigt over området. Her ved Tipperhuset kan man også spise sin madpakke.

Man skal følge vejen til p-pladsen ved Tipperhuset og må ikke stige ud af bilen undervejs. Det giver mest ro til fuglene. Se mere på Naturstyrelsens hjemmeside, naturstyrelsen.dk.

På kanten af Danmark

Helt ude på kanten af Danmark ved hvide strande ligger Hvide Sande løftet let op over hav og fjord. Vand har alle dage været byens omdrejningspunkt og løber sågar ind gennem byen via en kanal mellem Ringkøbing Fjord og Vesterhavet. Kanalen, som blev gravet i 1935, løber gennem byen via en imponerende sluse.

Her er lange sandstrande, en bramsejlskoncert, der tager turister med ud på havet, her er Fiskeriets Hus med museum og akvarium og en stærk surfkultur, som tiltrækker yngre, aktive turister.

Byen er dog meget mere end en turistby for vand- og strandelskende feriegæster. Gennem århundreder har Hvide Sande-borgerne tjent til føden på Vesterhavet og i Ringkøbing Fjord – og mange lever fortsat af fiskeri og beslægtede erhverv.

Hvide Sande er en levende handelsby, den har en energisk fiskerihavn, daglige fiskeriauktioner og et kæmpe udvalg af fisk til middagsbordet. Byen har også et stort, moderne skibsværft, som i 2015 skiftede navn til Hvide Sande Shipyard, Steel and Service.

Camping mellem fjord og hav

Midt mellem fjord og hav ligger campingpladsen Dancamps hvidesande, som har plads til telte og campingvogne og har hytter til gæster, som ikke medbringer eget midlertidigt hjem. Pladsen ligger i første klitrække og er derfor så tæt på havet,

Kanalen, som blev gravet i 1935, løber gennem byen via en imponerende sluse.

at man kan høre det, uanset hvor på pladsen man befinder sig.

Campingpladsen, der også huser indendørs badeland med pools, tyrkisk dampbad, spa og sauna, ligger ved cykelruten Vestkyststien og er derfor oplagt for folk på cykeltur. Tjek dancamps.dk.

Viking på havnen

Har man lyst til lidt muntert og livligt byliv ved roligt vand, kan man lægge vejen om ad Bork Havn, der ligger i sydenden af Ringkøbing Fjord. Bork Havn er det meste af året – og især om sommeren – et besøg værd for hele familien.

Her kan man opleve historie i Bork Vikingehavn, man kan sejle med tursejlere ud på fjorden, man kan surfe, bade og spise på havnens spisesteder. Det er også muligt at overnatte i en husbåd.

Og kommer man til Bork Havn i august, fyldes stedet op med masser af mennesker og musik til Bork Havn Musikfestival.

Naturens kraftcenter

Nogle har får, andre har grise af den slags, som børn må klappe. På Naturkraft har de en klappevinge. En kæmpemæssig vindmøllevinge, som man kan klappe.

Ringkøbings nye oplevelsescenter, Naturkraft, der åbnede sidste sommer, inviterer til interaktive ekspeditioner i naturens vold. Man kan udforske naturens hemmeligheder og forstå al

ET GODT STED AT OVERNATTE

Hotel Strandkroen

Hotel Strandkroen er et udpræget dansk sted. I restauranten, som p.t. er lukket, serveres normalt dagens friske fisk, skal-dyr, stegt ål, hjemmelavet is og klassikere som stegt flæsk med persillesovs. Der er ikke sparet på hverken smør eller fløde. Et lyst indrettet, lokalt sted, hvor man får egnen ind under huden. På kroen er en lille håndfuld lyse værelser.

Ca. 200 meter fra kroen ligger stranden, som hele vejen fra Blåvand til Skagen er dragende som en nøgen skønhed. På dette stykke ligger fire bunkere i sandet, som på mærkelig vis klæder den brede og endeløse strand ved at give den noget fast struktur.

hotel-strandkroen.dk

Holmsland Klit ved Hvide Sande er den smalle tange mellem Ringkøbing Fjord og Vesterhavet. Perfekt til strandliv og en tur til hest. Foto: Visit Danmark

Fortsættes ►

DANMARKS STØRSTE UDVALG AF TRAMPOLINER

RING FOR RÅD OG VEJLEDNING PÅ 70 270 279
KØB PÅ ABILICAONLINE.DK

BERG FAVORIT 380 INGROUND INKL. SIKKERHEDSNET COMFORT

Favorit trampolinen giver en god hoppekontrol og er meget slidstærk. Den store hoppeflade på 380 cm, giver mulighed for mere leg og sjov. Inground trampolinen er nem at komme på, og fylder mindre i haven. Et sikkerhedsnet kan tilvælges til Inground, og anbefales til mindre børn eller hvis kæledyr skal holdes ude. Fåes med enten grøn, grøn eller sort kantpolstring.

PRIS 5.069,-

BERG FLATGROUND CHAMPION 380

En Flatground trampolin ligger helt plant med græsset og giver det bedste udsyn i haven, samtidig med at den er nem at komme på for mindre børn. Trampolinen er designet med den unikke BERG Airflow hoppedug, som lader 50% mere luft komme igennem, for et bedre opspring. På Champion modellerne er der de specielle Twinsprings, der giver den bedste affjedring og højeste hop. Findes med grøn og grå kantpolstring.

PRIS 6.529,-

BERG GRAND CHAMPION 520 INKL. SIKKERHEDSNET DELUXE

Vores meget populære ovale model giver mulighed for masser af tricks og gymnastiske spring, da der er ekstra længde på. Her er der endnu mere plads til at udfolde sig på og lege, med mindre risiko for at ramme ud på kanten. Modellen kan også købes som Inground model. Champion har det unikke Twinsprings system, som giver bedre affjedring og højere hop. Fåes med grøn, grå og sort kantpolstring.

PRIS 9.529,-

Ringkøbing Fjord

KORT: THORGERD BRONI

► slags vejr og klima og sammenhænge. Naturkraft er lukket i øjeblikket på grund af restriktioner, men åbner igen i løbet af foråret. Tjek åbningstider og tilgængelighed på naturkraft.dk.

Brostensbelagt købstad

Det er bestemt også værd at opleve Ringkøbing by.

Her er smalle, brostensbelagte gader med klatteroser ved husene, en gågade med det hele, blomster på Torvet om fredagen, keramisk kunsthåndværk, grill med udeservering på havnen, når vejret og situationen tillader det, og på Torvet er der hjemmebagte isvafler og bybrønden, der blev opsat i 1945 og markerede byens 500-års jubilæum.

På Torvet ved de 200 år gamle lindetræer ligger også Hotel Ringkøbing som byens naturlige centrum. Alt i alt er Ringkøbing en charmerende og livlig købstad. ■

Bork Vikingehavn er et spændende sted for hele familien. Foto: VisitVesterhavet

Ringkøbing ligger ved den nordlige ende af fjorden med hyggeligt byliv som her på torvet. Foto: VisitDenmark

OPLEV OGSÅ

Fiskeriets Hus/
Vestkystakvariet

36 bassiner viser danske fisk og bunddyr fra Nordsøen, Ringkøbing Fjord og de tilstødende åer. Fiskeriets Hus, som både er et lokalhistorisk museum og saltvands- og ferskvandsakvarium, fortæller historien om dengang, Hvide Sande blev til, og hvordan fiskeriet på egnen har udviklet sig.

Fortællingerne foregår både gennem udstillinger og aktiviteter.

Tjek åbningstiderne på fiskerietshus.dk.

En sejltur på
Ringkøbing Fjord

Det gode skib Maja blev bygget under Første Verdenskrig i Holland, hun sejlede ud fra Rhinen på sildefiskeri i Nordsøen, og siden blev hun gods-kib og sejlede med tørlast, korn, kul og granit med mere.

Nu hører bramsejlskon-nerten Maja til i Hvide Sande, hvor hun sejler turister på ture i Nordsøen og i Ringkøbing Fjord, hvis der er høj sø i havet. Kun i sommerhalvåret.

Book på hjemmesiden bramsejlskonneret.dk.

Gæet et sted: Rejsequizzen

Hvor godt kender du verden? Hvor god er du til at spotte en nationalpark, et bjerg, en ikonisk bygning eller en by set fra oven? Test dig selv i vores ugentlige konkurrence, og vind en bog.

Verden over er byer, bygningsværker, museer, broer, nationalparker, høje bjerge og andre ting med til at definere kendte og mindre kendte destinationer.

Nogle steder er så særlige, at vi rejser efter dem. I vores nye ugentlige billedquiz inviterer vi dig med til et sted, som du skal gætte.

Vi synes, at det giver god mening at introducere quizzen netop nu. I en tid, hvor vi ikke kan rejse ud i verden som normalt, lader vi verden komme til dig.

Hver uge sætter vi en "Turen går til"-bog efter eget ønske på højkant. Tjek udvalget på politikensforlag.dk/rejser/c-40.

Vi trækker lod blandt de rigtige svar og bringer navnet på vinderen i næste udgave af Rejsequizzen.

Foto: Getty Images

KENDER DU
DETTE STED?

Hvad er navnet på denne strand, og i hvilket land ligger den?

Skriv dit svar til rejseredaktionen@jp.dk.

Vi skal have dit svar senest onsdag den 24. marts kl. 12.

SIDSTE UGES
VINDER

Det rigtige svar på sidste uges quiz er:

Ararat i Tyrkiet.

Vinderen blev Annie Branth Nielsen fra Rude.

Den del af Naturkraft, der foregår indendørs, er bygget ind i skrænten. Foto: Torben Petersen/Naturkraft

Vi bygger en vindmølle inde i "Basen", der er en stor dome midt i parken. Foto: Bjørn Ellermand/Naturkraft

Hos Naturkraft kan man lege sig klogere på naturen

Oplevelsesparken Naturkraft i Ringkøbing slog dørene op i sommeren 2020. Her kan børn og voksne gennem leg blive klogere på naturvidenskaben og samtidig få en bedre forståelse for klima, miljø og bæredygtighed.

Maja Julskjær
majul@fynskemedier.dk

Kinderne begynder at blafre, og håret stritter ud til alle sider, efterhånden som vindstyrken tager til. Det blæser endnu kun omkring 14 meter i sekundet, så det bliver meget vildere. Der er ikke andet for end at vente på, at turen er overstået.

Vi er i oplevelsesparken Naturkraft i Ringkøbing. Mere præcist ved vindmaskinen, hvor man på egen krop kan mærke, hvordan det føles, når vesterhavsvinden for alvor ru-

Det er næsten vindstille, kan vi konkludere ved hjælp af vindmåleren. Foto: Bjørn Ellermand/Naturkraft

sker. Maskinen starter blidt ud med en vindstyrke på to meter i sekundet, og den tager så til, ind til den når 26 meter i sekundet. Her føles det trykkest at holde fast i vindmaskinens to håndtag, selv om vi får at vide, at ingen er fløjet væk endnu.

Da turen slutter, finder kenderne deres vante pladser, men håret har brug for lidt hjælp til at lægge sig ned igen, inden vi går videre til næste aktivitet.

Naturkraft slog dørene op i sommeren 2020. Den fem hektar store oplevelsespark ligger i udkanten af Ringkøbing og drives af Fonden Naturkraft. Fondens formål er at inspirere til mere bæredygtig adfærd, og gen-

nem leg og oplevelser skal børn og voksne gerne få en større bevidsthed om natur, bæredygtighed og klima.

Sneløse kælebakker

Jeg har taget min fireårige datter med, for Naturkraft henvender sig primært til børn og deres voksne, som sammen kan lege sig klogere på naturvidenskab. Vi har selskab af nogle skoleklasser og en børnehave, så der er masser af liv i parken, selv om det er en hverdag i begyndelsen af sommersæsonen.

De naturvidenskabelige fag har aldrig været min stærke side, så jeg forventer også selv at lære noget og ikke mindst give min datter

lidt bedre forudsætninger, end jeg selv har haft, når hun begynder i skole. Hun er nysgerrig og stiller mange spørgsmål om alt fra solsystemet til kroppens funktioner, så vi prøver at dyrke nysgerrigheden og gøre det til et fælles projekt at finde svar.

Der er fri leg i hele oplevelsesparken, der både foregår inde og ude. Inde er der udstillinger om blandt andet livets cyklus fortalt gennem et højt træ og udstillinger om det vestjyske klitlandskabs dyr og planter.

Ude i parken kan man brænde krudt af på de sneløse kællebakker, på svævebanerne og rutsjebanerne eller teste sin balance ved at hoppe fra træstub til træstub i sumpen

uden at få våde fødder. Der er trækfærger, hvor man, ved at bruge mullerne, kan trække sig over åen, der løber igennem parken.

Har man lyst til mere målrettede aktiviteter, hænger der ved hovedindgangen forslag til forskellige ekspeditioner, der består af tre små opgaver, man løser på egen hånd. Der er fire forskellige ekspeditioner at vælge imellem, og de skifter dag for dag.

Vi prøver den ekspedition, der handler om vind. Vi går hen i "Basen", der er en stor,

Naturkraft

Oplevelsesparken Naturkraft ligger i udkanten af Ringkøbing og slog dørene op i sommeren 2020.

Parken drives af Fonden Naturkraft, der har til formål er at inspirere til mere bæredygtig adfærd, og gennem leg og oplevelser skal børn og voksne gerne få en større bevidsthed om natur, bæredygtighed og klima.

Oplevelsesparken måler fem hektar og har otte forskellige naturtyper.

Naturkraft har åbent hele året.

Adressen er Naturparken 10, 6950 Ringkøbing.

Læs mere: www.naturkraft.dk.

PAINTBALL

VELKOMMEN TIL OMRÅDETS BEDSTE PAINTBALLBANE!

Vi kan tilbyde jer en uforglemmelig oplevelse, med masser af spænding på banerne og fine rammer for socialt samvær.

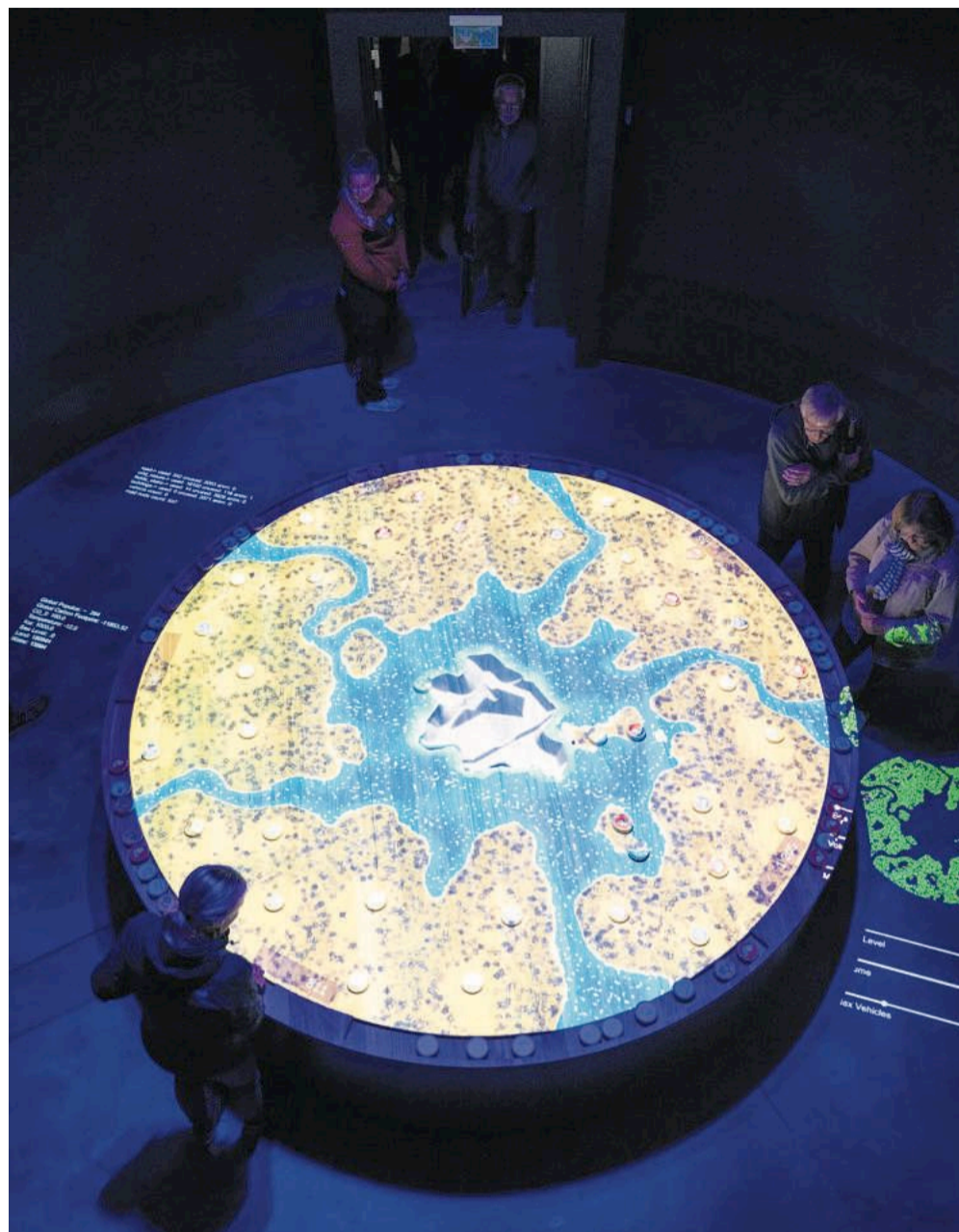

Minimum antal deltagere er 6 personer, hvis i er mere end 20 personer så arrangerer vi en turnering

T.O.P.GAME T.O.P.GAME

Booking af Paintball Kim: 21 42 90 20 • Mail: kim@topgame.dk
Bane adr: Knudmarksvej, Hostrup, 6710 Esbjerg V
Se mere på vores hjemmeside www.topgame.dk

Deal.dk

Fra en af de indendørs udstillinger. Foto: Bjørn Ellermand/Naturkraft

Vi har stadig LEDIGE FERIEHUSE

i nogle af Danmarks mest attraktive feriehusområder ved hav, klit og fjord!

Tlf. 9783 4760
feriehusudlejning.dk

Søndervig: Tlf. 9733 5955
Årgab: Tlf. 9732 4695
danwest.dk

Tlf. 7516 3699
danibo.dk

LEJ LOKALT

VI UDLEJER OGSÅ DIT FERIEHUS

← FORTSAT FRA
SIDE 21

flødefarvet dome midt i parken. Min datter synes, den ligner en halv fodbold. Her låner vi en vindmåler, for vi skal måle vinden tre steder i parken.

Det falder os mest naturligt at gå op på det højeste punkt, som er den ringvold, der omkranser hele parken. Her er der udsigt til fjord, sø og vandløb, men der er for en gang skyld ikke ret meget vind. Mellem to og fire meter i sekundet er det højeste, vi når op på. Vi prøver to andre steder, men der er meget vindstille. Vi noterer vores målinger på en papskive.

Næste opgave er at bygge vores egen vindmølle. Det er lige noget for min tegne- og klippe-klistre-glade datter, der dekorerer vindmøllen flot, inden vi sætter den på pind. Den virker ikke helt, men det gør ikke så meget.

Sidste opgave i ekspeditionen er en tur i vindmaskinen, og når vi har gennemført den, kan vi kalde os "stormkonger" og får lov at lave en fin badge, vi kan sætte på tøjet. Det er et hit.

Flere aktiviteter på vej

Der er læring gemt overalt i oplevelsesparken. Selv de steder, man ikke umiddelbart tænker over det. Naturkraft rummer de otte naturtyper, der findes i Vestjylland. I sandklitterne vokser marehalmen, og i skovhaver er der plantet de planter og afgrøder, man typisk finder i skovene.

Den fireårige hjælper med at udpege de planter, vi kender, og resten kan vi læse os frem til navnet på ved hjælp af små skilte. Vi taler om, hvilke planter der kan spises, og

hvad man skal holde sig fra.

Ved et af vandløbene er der placeret fiske-net og undervandsbriller, så man kan se, hvad der gemmer sig under vandoverfladen. Det har en gruppe af skoleeleverne meget sjov med.

Den dag, vi besøger Naturkraft, er der ingen særlige arrangementer på programmet, men det er der løbende sommeren igennem. Og de aktiviteter, der endnu ikke er helt færdige, bliver det i løbet af ganske kort tid, får vi at vide. Det gælder blandt andet det kunstigt skabte revlehul, hvor man kan lære at tage sig i agt for Vesterhavets lumske strømforhold.

En gruppe håndværkere er i gang med at lægge sidste hånd på en zorbingbane. Zorbingkugler er store, gennemsigtige kugler, man er spændt fast inde i, imens man triller ned ad bakken. Er man til vilde forlystelser, er det uden tvivl sjovt, men vi skal ikke nyde noget.

Hvordan opstår skygger?

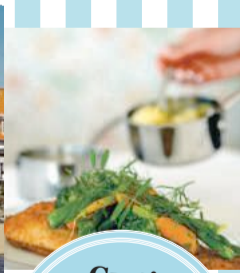
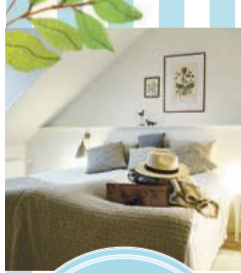
Min datter hører til blandt den yngste del af Naturkrafts målgruppe, men får alligevel meget ud af vores besøg. Vi styrer uden om de aktiviteter, der kræver mere viden, end hun umiddelbart har, og tilpasser resten hendes niveau.

Vores næste ekspedition er en fotosafari, hvor vi skal rundt i parken og tage billeder. Vi skal blandt andet finde et sted i naturen, hvor vi kan spejle os selv. Min datter finder selv på, at vi kan tage et billede af vores skygger, så det gør vi. Det giver samtidig anledning til en god snak om, hvad skygger egentlig er.

Da ekspeditionen er fuldført, laver vi endnu en badge til tøjet. Nu er der virkelig noget at vise frem til far og lillebror, når vi kommer hjem.

Afslappende ophold ved Vadehavet...

Tag på ophold i trygge rammer, med masser af plads og frisk luft - oplagt til gåture og oplevelser ved Vadehavet

Fra kr.
1895,-
pr. pers.

Miniferie

2 nætter med halvpension

Badehotellets 2 retters pensionsmenu hver aften
Overnatning i dobbeltværelse
inkl. morgenmad i Strandpavillonen hver morgen

Oplev Nationalpark Vadehavet - UNESCO verdensarv

HJERTING BADEHOTEL

Strandpromenaden 1, 6710 Esbjerg V • +45 7511 7000 • info@hjerdingbadehotel.dk • hjerdingbadehotel.dk